

Rantasalmen kirjaston toimintasuunnitelma 2026-2029

Rantasalmen kirjaston toimintasuunnitelman tarkoitus on terävöittää tavoitteita ja olla tukena toiminnan kehittämiseen ja ohjaukseen.

Toimintasuunnitelmassa selvitetään lyhyesti Rantasalmen kirjaston toiminta-ajatus ja suunnitelmakauden peruspalveluiden keskeisimmät tavoitteet. Näiden lisäksi suunnitelmaan on listattu kolme ajankohtaista kehityskohdetta. Kirjaston toiminta ja tehtävät perustuvat lakiin, mikä on myös kirjattu suunnitelmassa esille.

Toimintasuunnitelma pohjautuu Rantasalmen kuntastrategiaan, Kansalliseen lukutaitostrategiaan, kirjastolakiin sekä kirjaston aikaisempiin toimintasuunnitelmiin.

Rantasalmen kirjaston toiminta-ajatus

Kirjaston toiminnan tavoite on olla kunnan yhteinen, kaikille avoin olohuone. Kirjasto on yhteisöllinen, yhdessä olemisen ja oppimisen paikka, joka palvelee kaikkia kuntalaisia. Kirjasto on monikulttuurinen ja -ääninen ja se edesauttaa kuntalaisten hyvinvointia ja sivistystä.

Kirjastossa kuntalainen oppii hyödyntämään aineettomia resursseja. Kirjasto edistää ja ylläpitää sekä perinteistä lukutaitoa että monilukutaitoa. Kirjasto vaalii kuntalaisten tiedonhakutaitoja ja osallisuutta.

Lainsäädäntö – kirjasto on peruspalvelu

Kirjastolain (*Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492*) mukaan yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen on kunnan tehtävä. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse, yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä. Kunnan velvollisuus on huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. (*Kuntalaki 410/2015, 22 §*).

Kunnan tulee tehdä tarpeen mukaan yhteistyötä muiden viranomaisten, kirjastoalan toimijoiden ja yhteisöjen kanssa.

Yleisen kirjaston tehtävä on 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta ovat asiakkaille maksuttomia.

Kunnan on arvioitava yleisen kirjaston toimintaa. Arviointi turvaa lain tarkoituksen toteutumista sekä tukee yleisen kirjaston toiminnan kehittämistä. Arvioinnilla seurataan yleisten kirjastojen tehtävien toteuttamista ja toiminnan järjestämistä.

Yleisellä kirjastolla tulee olla riittävä määrä kirjasto- ja informaatioalan koulutuksen saanutta sekä muuta henkilöstöä. Asiantuntijatehtävässä toimivalta edellytetään soveltuvaa korkeakoulututkintoa, ellei tehtävän luonne muuta vaadi. Kunnan kirjastolaitosta johtavalta vaaditaan virkaan tai tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto, johtamistaito ja hyvä perehtyneisyys kirjastojen tehtäviin ja toimintaan.

Kirjasto ylläpitää ja lisää kuntalaisten hyvinvointia

Asianmukaiset ja kehittyvät kirjastopalvelut lisäävät kuntalaisten hyvinvointia ja edistävät osallisuutta. Hyvä asiakaspalvelu sekä kirkonkylän että sivukylien asukkaille on kirjastolle erityisen tärkeä asia. Omatoimikirjasto mahdollistaa joustavan asioinnin asiakkaille sopivaan aikaan.

Rantasalmen kirjasto toimii itsenäisenä kirjastona tiiviissä yhteistyössä Lumme-kirjastokimpan kanssa. Aluekirjastoauto Jasso Toenperä liikennöi toistaiseksi voimassa olevalla, vuosittain uusittavalla yhteistyösopimuksella Rantasalmen lisäksi Joroisissa ja Juvalla. Joroinen ja Juva ostavat kirjastoautopalvelut Rantasalmelta, ja auton käyttökustannukset jaetaan toteutuneiden reittiaikojen mukaisesti. Rantasalmen kirjasto vastaa aluekirjastoauto Jasso Toenperän toiminnasta ja kehittämisestä.

Rantasalmen kirjasto tarjoaa kokoelman sekä fyysisinä esineinä että digitaalisina e-aineistoina. Kirjaston fyysinen kokoelma pidetään mahdollisimman monipuolisena ja asiakkaiden tarpeita ja toiveita vastaavana.

Kirjasto tarjoaa kuntalaisille maksutonta digitukea. Digituella tarkoitetaan viranomaisasioinnin, palvelun ja laitteen käytön tukea, jotta asiakas voi itsenäisesti käyttää digilaitteita ja asioida sähköisesti. Tukemiseen sisältyy myös ohjaus sähköiseen palveluun ja asiointiin.

Kirjasto yksistään tilana ei tue lukemista, ei edistä osallisuutta eikä tarjoa kuntapalveluja. Kirjastoammatilliset työntekijät ovat keskeinen edellytys laadukkaisiin kirjastopalveluihin. Kirjaston työntekijät vastaavat myös kunnan neuvonnan palveluiden toteutuksesta.

Toimintasuunnitelman kolme keskeistä tavoitetta 2026–2029

Kirjaston toimintasuunnitelmakauden kolme keskeisintä tavoitetta ovat 1) hakeutuvien kirjastopalvelujen kehittäminen, 2) lukutaitotyön vahvistaminen ja 3) kirjaston demokratiatyön lisääminen.

Toimintasuunnitelmakauden lopuksi tavoitteiden toteutumisista kootaan yhteenveto.

Hakeutuvien kirjastopalvelujen kehittäminen

Kehitettäviä hakeutuvia kirjastopalveluja ovat kirjastoautopalvelut tai sen korvaava palvelu ja kirjaston kotipalvelu.

Toimintasuunnitelman kaudella selvitetään, ja toivottavasti myös päätetään, kirjastoautopalvelujen jatkosta. Nykyisellä, vuonna 2007 käyttöönotetulla kirjastoautolla liikennöidään toistaiseksi, kun auton kunto sen sallii. Vuoden 2026 alussa Joroinen ja Juva ovat edelleen kiinnostuneita ostamaan kirjastoautopalvelut Rantasalmelta.

Kirjaston kotipalvelu on jo vakiintunut palvelu Rantasalmella. Palvelun tarve vaihtelee ja toistaiseksi sitä tarjotaan vain iäkkäille asiakkaille. Mikäli kirjastoautopalvelu muuttuu lähivuosina, kehitetään yhtäaikaaisesti myös muita kirjaston hakeutuvia palveluja.

Lukutaitotyön vahvistaminen

Lukutaitotyö on keskeisintä kirjastotyötä. Rantasalmella on jo useita hyviä ja toimivia käytänteitä, mutta kehitettävääkin on. Toimintasuunnitelman tavoite on saavutettavissa vahvistamalla lukutaitotyön rakenteita ja pitkäjänteisellä kehittämisellä.

Työkaluja lukutyön vahvistamiseen tarjoavat Kansallinen lukutaitostrategia ja Lukeva kunta – ohjelma. Kansallisen lukutaitostrategian käytännön toimeenpanon kannalta ovat sekä resurssit että asenne, jolla lukutaitotyötä tehdään.

Lukeva kunta on lukutaitostrategian tavoin Opetushallituksen tukema ohjelma, joka tarjoaa käytännön tukea ja tietoa suunnitelmalliseen lukutaidon edistämistyöhön kaikki kuntalaiset huomioiden.

Kirjaston demokratiatyön lisääminen

Kirjastolain yhtenä tavoitteena on aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sanavapauden edistäminen. Kirjasto on tärkeä demokratian ylläpitäjä ja vahvistaja, ja tätä roolia olisi viisasta vahvistaa konkreettisilla teoilla. Hyvä apu demokratiatyön lisäämiseen on esimerkiksi Tiedossa on demokratiaa -käsikirja, johon on koottu kirjastojen hankkeissa toteuttamia kokeiluja ja vinkkejä organisointiin ja toteutukseen.